

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПРВ ОДДЕЛ

ОДЛУКА

ГАЈУР ДЕАРИ И ДРУГИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Апликација бр. 54415/09

Европскиот суд за човекови права (Прв оддел), заседавајќи на 6 март

2012 година во судски совет во состав:

Nina Vajić, *претседател*,

Peer Lorenzen,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Erik Møse, *судии*,

and Søren Nielsen, *секретар на одделот*,

По разгледување на горенаведената апликација поднесена на 12 октомври 2009 година,

Замејќи ја предвид одлуката да и се даде приоритет на горенаведената апликација согласно членот 41 од Деловникот на Судот,

Земајќи ги предвид обсервациите поднесени од односната Влада и обсервациите поднесени како одговор од страна на жалителите,

Земајќи го предвид фактот дека на 1 февруари 2011 година, Судот го измени составот на своите оддели (член 25 став 1) и овој случај беше доделен на новосоставениот Прв оддел (член 52 став 1),

По разгледувањето, ја донесе следната одлука:

ФАКТИТЕ

Жалителите, г-дин Гајур Деари („првиот жалител“), г-дин Бебри Муртезанов („вториот жалител“) и г-дин Аслан Шерифи („третиот жалител“) се македонски државјани родени по редослед во 1952, 1952 и 1955 година и живеат во Голема Речица, Тетово и Скопје. Тие се застапувани пред Судот од г-ѓица Нуала Мое од Центарот Аире (

Совет за индивидуални права во Европа, Лондон). Македонската Владата („Владата“) беше првично застапувана од поранешниот Агент, г-ѓа Р.Лазареска Геровска која беше сменета со нејзиниот сегашен Агент, г-дин К. Богданов.

А. Околностите на случајот

2. Фактите на случајот, како што се претставени од странките, може да се сумираат како што следи.

Историјат на случајот

3. Првиот жалител е татко на г-дин Агрон Деари („г-дин А.Д.“) кој бил убиен на 30 август 2002 година; вториот жалител е татко на г-дин Јакуп Муртезанов („г-дин Ј.М.“); и третиот жалител е татко на г-дин Ќахил Шерифи („г-дин Ќ.Ш.“). Г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш. биле убиени на 7 септември 2003 година.

4. Владата го повика Судот да ги разгледа случувањата кои доведоа до жалбите на жалителите во светло на вооружениот конфликт од 2001 година меѓу етничките Албанци и владините безбедносни сили и фактот дека вооружени криминални групи биле се уште активни во поранешните кризни области неколку години после конфликтот. Во однос на убиството на г-дин А.Д., особено внимание беше обрнато на случувањата на 29 август 2002 година на автопатот Тетово – Гостивар („автопатот“) каде неколку вооружени цивили киднапираа осум луѓе, вклучувајќи две малолетни девојки. Во таа смисла Владата се повика на јавниот оглас од 20 август 2002 година во кој Министерството за внатрешни работи („министерството“) ги повика жителите на соседните села, заради безбедносни причини, да останат во нивните домови.

2. Случувања поврзани со смртта на г-дин А.Д.

5. Во 3.30 часот наутро на 30 август 2002 година, г-дин А.Д. патувал со кола со странски регистарски табlici, заедно со Ј.И. кога полициски службени лица од посебната полициска единица „Лавови“, која е под министерството, ги запрела на автопатот. Според извештајот изготвен истиот од страна на министерството, г-дин А.Д. во обид да избега од местото, пружил отпор кон безбедносните сили со вадење на пиштол. Било пукано против него. Тој претрпил неколку телесни повреди. Понатаму, два пиштоли биле најдени во колата. Локалната полициска станица била веднаш известена. Полициски службени лица стигнале на местото на настанот и го одвеле г-дин А.Д., кој се уште држел пиштол во раката, до локалниот медицински центар каде била потврдена неговата смрт. Ј.И. бил уапсен заради недозволено поседување на оружје и бил пуштен без обвинение. Имињата на службените лица кои биле инволвирани во неговото апсење не биле запишани во ниту еден регистар во министерството.

6. Истиот ден истражен судија, јавен обвинител, полиција и претставници на мисијата на ОБСЕ во односната Држава го истражиле местото на настанот, но не биле најдени корисни докази заради силниот дожд. Во писмена и соодветно потпишана изјава дадена пред истражниот судија, првиот жалител побарал да не се врши аутопсија или истрага во врска со смртта на неговиот син. Земајќи го предвид таквото барање, истражниот судија наредил надворешно испитување на телото на г-дин А.Д. и побарал стручно лице да ги опише повредите, начинот на кои биле нанесени, како и да утврди, доколку било можно, времето и непосредната причина за смртта на А.Д. Во стручниот наод биле забележани модринки на главата, лицето, градите и стомакот на г-дин А.Д. и неколку влезни рани од оружје на неговата нога, раце, гради и врат.

7. На 2 септември 2002 година јавниот обвинител побарал истражниот судија да преземе одредени чекори за да се истражи смртта на г-дин А.Д. Барањето се повикало на извештајот од местото на настанот од 30 август 2002 година кое што требало да се смета за кривична пријава.

8. На 5 септември 2002 година министерството го испрашувало Ј.И. Според извештајот изготвен од полициското службено лице, Ј.И. изјавил *inter alia*:

„...ние [со г-дин А.Д.] бевме запрени од полицијата. Им ја покажав мојата лична карта и документот за регистрација на колата. Службениците ми наредија да излезам од колата. А. [Г-дин А.Д.] излезе од колата исто така. Ми беше наредено да го отворам багажникот. ... За време на претресот на багажникот и внатрешноста на колата, слушнав еден службеник како вели „Најдов две пушки“. После таа изјава ми ги ставија рацете позади мојот грб и ги врзаа... Во еден момент, ми ја ставија главата во багажникот. Додека моето торзо беше во багажникот слушнав пукање, по што џемпер ми беше ставен на главата за да не гледам. Го слушнав еден од службените лица како зборува на радио велејќи дека едно од лицата било убиено откако тој пукал со пиштол додека се обидува да избега...“

9. Истиот ден, министерството поднело кривична пријава против непознат сторител. Фотодокументацијата од местото на настанот и од телото на г-дин А.Д., како и стручниот наод кој ги потврдил телесните повреди и куршумните рани биле поднесени до истражниот судија.

10. На 22 ноември 2002 година Управата за криминалистичка техника на министерството испратило стручен наод до истражниот судија за пиштолот на г-дин А.Д. каде стоело следното:

...беше заклучено дека било пукано со пиштолот кој беше даден на испитување...сите делови на оружјето се целосно функционални... Беше тестирано за остатоци од нитрат на примероците земени од г-дин А.Д. ... Реакцијата беше негативна, односно не беа откриени остатоци на нитрат. Нагласуваме дека примероците беа прекриени со крв што значително влијае на анализата на остатоците од нитрат... Бидејќи облеката беше значително натопена со крв, ние не можеме да утврдиме од кое растојание било пукано...“

11.Првиот жалителот истакна наводи дека на 27 септември 2002 година тој ги известил претставниците на ОБСЕ во односната Држава дека не бил исконтактиран од ниедна надлежна институција за смртта на неговиот син. Не беше доставен доказ во таа смисла.

12. Во февруари 2003 година истражниот судија му го вратил предметот на јавниот обвинител. Овој последниот побарал министерството да го утврди идентитетот на полициските службени лица кои биле вклучени во инцидентот.

13. Во писмо од 15 август 2003 година, министерството потврди дека посебни полициски сили употребиле оружје против г-дин А.Д. Било побарано информација од надлежниот оддел дали релевантните службеници ги презеле потребните дејствија (види параграфи 35 и 36 подолу) после инцидентот.

14. Во декември 2003 година јавниот обвинител повторно побарал од министерството да ги достави бараните информации.

15. Во исто време, беше формирана работна група за да ги истражи неколкуте случаи на наводна полициска злоупотреба на граѓани од албанско етничко потекло, вклучувајќи го и овој случај. Работната група вклучувала претставници на министерството, ОБСЕ, ЕУ, НАТО и на амбасадата на САД во односната Држава. Работната група работела помеѓу декември 2004 година и октомври 2005 година.

16. На 12 јануари 2005 година истражниот судија извел докази од Ј.И. Според записникот потпишан од Ј.И, истиот навел, *inter alia*:

“...Кога се приближивме до наплатната рампа на автопатот Тетово – Гостивар, забележав доста присуство на полиција и одлучив да завртам и да одиме по „стариот пат“...Додека возевме по стариот пат... Повторно забележав големо присуство на полиција; патот беше блокиран од камион. На двете страни од патот имаше многу вооружени полициски службени лица. Еден полициски службеник искористи ламба за да го запре нашето возило. Тој се доближи кон колата и побара документи. Му ги дадов документите за регистрација и мојата лична карта. Потоа, тој ме грабна за кошулата и ме извлече надвор од колата. После мене, г-дин А.Д. беше исто така изваден од колата. Двајцата стоевме пред колата додека полицајците вршеа претрес. Еден од нив кажа дека нашол две пушки во колата. Тие ни припаѓаа мене и на А. [г-дин А.Д.]. Во тој момент, еден полициски службеник ги фати лисиците на моите раци кои беа позади мојот грб и ги подигна нагоре; друг полициски службеник ми ја фати ногата и ме турна на земја. Ме влечкаа до задниот дел на колата. ... Прво ми ја ставија главата во багажникот. Нозете ми беа надвор од колата. Еден службеник впери автоматска пушка на мојата глава и друг ме тепаше. Не можев да видам што се случува со А. Слушнав некој како вели „стоп, застани“...Потоа слушнав истрели, мислам од неколку оружја, но не можев да знам што се случува. Тие ми го извадија цемперот и ми го ставија преку главата. Ме извадоа од багажникот и ме ставија на земја...Двата пиштоли беа во преградата пред седиштето на А.... Лицето кое ме извлече од колата таа ноќ носеше маска, така што можев да ги видам само неговите очи, не можев да го видам неговото лице. Други носеа

маски исто така. Само го забележав знакот „Лавови“ на нивните униформи...”

17. Помеѓу март и јуни 2005 година, истражниот судија испрашал осум полициски службени лица. Меѓу септември и декември 2005 година, истражниот судија, побарал, напразно, одредено полициско службено лице А.М. да биде повикано.

18. Во декември 2005 година случајот бил препратен до јавниот обвинител кој, во септември 2006 година, го вратил истиот до истражниот судија барајќи *inter alia*, првиот жалител да биде испрашан. Со писмо од 17 ноември 2006 година, истражниот судија го информирал јавниот обвинител дека првиот жалител не бил испрашуван бидејќи тој не се појавил пред судот заради болест. Откако случајот му бил вратен на јавниот обвинител, овој последниот побарал, со писмо од 2 февруари 2007 година, министерството да преземе дополнителни мерки за да ги идентификува поединците кои биле инволвирани во убиството на г-дин А.Д.

19. На 15 септември 2008 година првиот жалител, со помош на г-дин М.Р, адвокат до Скопје, барал информација од јавниот обвинител за смртта на неговиот син и побарал копија од предметот. На 17 септември 2008 година јавниот обвинител го информирал дека предметот бил започнат за непознат сторител и дека одредени истражни дејствија биле преземени, но дека сторителот се уште не бил откриен. Му било дозволено на г-дин М.Р. да го разгледа предметот.

20. Првиот жалител не презел понатамошно дејствие. Изгледа дека истрагата за убиството на г-дин А.Д. е се уште во тек.

3. Случувања поврзани со смртта на г-дин Ј.М. и г-дин К.Ш.

21. На 7 септември 2003 година Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана спроведоа заедничка операција во селото Брест со цел апсење на вооружена група осомничена дека

сторила неколку кривични дела, вклучително кражби и киднапирање на цивили и полициски службени лица. Имало вооружена престрелка во која автоматско оружје со долг дострел и минофрлачи биле користени. После престрелката, безбедносните сили го претресле теренот и откриле пет бункери и големо количество на тешко орушје и муниција. Г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш биле убиени во операцијата. Според посмртните извештаи од истата дата изготвени од Институтот за судска медицина, на г-дин Ј.М. му биле нанесени шест рани од куршум и на г-дин Ќ.Ш. му биле нанесени четири. Барутните тестови го потврдиле присуството на остатоци од нитрат во рацете на г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш.

22. На 12 септември 2003 година министерството доставило до јавниот обвинител фотографии и видео - материјал од телата на г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш, како и стручен извештај во врска со пронајденото оружје и муниција.

23. На 7 ноември 2003 година јавниот обвинител побарал информација од Министерството за внатрешни работи. Во допис од 11 јули 2005 година министерството го информирало јавниот обвинител дека, со оглед на користењето на тешко орушје од страна на вооружената група, полициските службени лица не биле во можност да стигнат до позициите на вооружената група, но дека наместо нив воените сили од Министерството за одбрана стигнале на критичното место.

24. На 21 септември 2005 година јавниот обвинител го известил министерството дека врз основа на расположливите информации немало основ за интервенција на јавниот обвинител.

25. Како што е наведено од страна на Владата, врз основа на препораките на работната група која го разгледувала овој случај, на 31 јануари и 4 април 2006 година јавниот обвинител го контактирал Министерството за одбрана барајќи информации за операцијата. Во

допис од 5 јуни 2006 година, Министерството за одбрана навело дека операцијата била спроведена од страна на Министерството за внатрешни работи. На 15 февруари 2007 година јавниот обвинител побарал двете министерства да ги расчисат недоследностите во врска со нивната вклученост во операцијата. Во поднесоци од 16 април 2007 година, Министерството за внатрешни работи ја потврдило својата позицијата наведена во дописот од 11 јули 2005 година и го повикала јавниот обвинител да ги расчисти прашањата со Министерството за одбрана. Истото било повторено во писмо од министерството датирано на 26 јуни 2008 година.

26. На 17 септември 2008 година вториот и третиот жалител, застапувани од г-дин М.Р. побарале од јавниот обвинител да им достави копија на предметот. Тие навеле дека сите информации кои ги добиле за смртта на г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш. биле добиени од медиумите бидејќи ниедна надлежна институција не ги контактирала нив за случајот. Со допис од 26 декември 2008 година, јавниот обвинител ги известил вториот и третиот жалител за неговото барање за информации до двете министерства и за неговата „резолуција“ од 21 септември 2005 година (види параграф 24 погоре). Според Владата, писмото било испратено на 21 јануари 2009 година.

27. Вториот и третиот жалител не презеле понатамошни дејствија. Изгледа дека истрагата за убиството на г-дин Ј.М и г-дин Ќ.Ш. е се уште во тек.

4. Релевантни членови и извештаи објавени од меѓународните организации за човекови права

28. Жалителите поднесоа извадоци од членови и извештаи објавени меѓу април 1998 година и 2005 година од Human Rights Watch и Amnesty International за наводната полициска злоупотреба, особено на македонските државјани од албанско етничко потекло. Повеќето од

документите се однесуваа на периодот пред и после вооружениот конфликт од 2001 година. Ниту еден од нив не се однесува на смртта на синовите на жалителите.

Б. Релевантно домашно право

29. Членот 123 од Кривичниот законик предвидува дека лице кое ќе одземе живот на друг ќе се казни со затвор од најмалку пет години. Исто така предвидува казна затвор од најмалку десет години или доживотен затвор во случај на квалификувано убиство.

30. Одредбите на Законот за кривичната постапка релевантни за овој случај се опишани во случајот Јашар (види *Јашар против Република Македонија*, бр. 69908/01, параграфи 33-40, 15 февруари 2007 година).

31. Членот 25 ставови 1 и 3 од Законот за јавно обвинителство од 2004 година (Закон за јавно обвинителство, Службен весник бр. 38/2004) предвидува дека граѓаните, органите или други правни лица може да достават поднесоци, жалби и изјави до јавниот обвинител во врска со активностите кои спаѓаат во неговите или нејзините надлежности. Јавниот обвинител треба да го преземе што е можно побрзо, но не подоцна од три месеци по приемот на кривичната пријава, секое дејствие предвидено со закон.

32. Според членот 47 од овој Закон, повисокото јавно обвинителство врши надзор над работата на пониското јавно обвинителство преку испитување на предметите или на друг начин.

33. Членот 21 од Законот за јавно обвинителство од 2007 година (Службен весник бр.150/2007) предвидува дека повисокото јавно обвинителство ја испитува работата на пониското јавно обвинителство во конкретни случаи кои ќе бидат поднесени до него. Целта на овој надзор е да се утврди *inter alia* каков било недостаток на

професионализам, незаконско, ненавремено или неодговорно работење од страна на јавниот обвинител или каква било тешка повреда на правата на странките или на други лица кои учествуваат во постапката.

34. Членот 39 ставови 1 и 3 од тој Закон ги предвидуваат истите правила како и оние наведени во членот 25 од Законот за јавно обвинителство од 2004 година (види параграф 31 погоре).

35. Според членот 27 од владината Одлуката за користење на сила и оружје, кога била искористена сила или оружје, државното службено лице мора да поднесе писмен извештај на неговиот непосреден претпоставен кој ќе одлучи дали дејствието било законско и оправдано.

36. Членот 28 од оваа Одлука предвидува дека кога едно лице е убиено како резултат на користењето на сила или оружје, посебна комисија мора да ги испита околностите на случајот и да даде мислење дали користењето на оружјето било соодветно и оправдано.

ЖАЛБИ

37. Жалителите се пожалија согласно членот 2 од Конвенцијата дека Државата била одговорна за смртта на нивните синови и за недостиг на ефективна истрага за убиствата. Тие исто така истакнаа недостиг на ефикасен правен лек согласно членот 13 од Конвенцијата. Потпирајќи се на документите објавени од страна на меѓународните организации за човекови права (види параграф 28 погоре), жалителите исто така се пожалија согласно членот 14, во согласност со членот 2 од Конвенцијата, дека имало дискриминација врз основа на етничкото потекло на нивните синови.

ПРАВОТО

38. Жалителите се пожалија дека смртта на нивните синови и недостигот на ефикасна истрага за нивните убиства била спротивна на членовите 2, 13 и 14, а овој последниот во согласност со членот 2 од Конвенцијата. Овие членови предвидуваат следното:

Член 2

Правото на живот на секој човек е заштитено со закон. Никој не смее намерно да биде лишен од живот, освен при извршување на судска пресуда со која лицето е осудено за кривично дело за кое казна е предвидена со закон.

2. Лишувањето од живот нема да се смета за спротивно на овој член доколку настапило како резултат на употреба на апсолутно неопходна сила;

а) при одбрана на кое било лице од незаконско насиле;

б) при законско лишување од слобода или спречување на бество на лице, притворено во согласност со законот;

в) при законско спречување на неред или бунт.

Член 13

Секој чии права и слободи определени во Конвенцијата се повредени има право на ефективен правен лек пред домашните органи, без оглед дали повредата била сторена од лица кои вршеле службена должност.

Член 14

Уживањето на правата и слободите, признати со оваа Конвенција, ќе се обезбедат без дискриминација врз било кој основ како пол, раса, боја на кожа, јазик, религија, политичко или друго уверување, национално или социјално потекло, припадност на национално малцинство, сопственост, раѓање или друг статус.

А. Поднесоци на странките

39. Владата истакна дека жалителите не постапиле согласно правилото за шест месеци. Тие останале неактивни за време на постапките. Тие не побарале информации од надлежните органи за нивните случаи преку шест години после смртта на г-дин А.Д и пет години после смртта на г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш. Според Владата, пред поднесувањето на овие барања, жалителите знаеле или требало да знаат дека истрагите не биле ефективни во нивните случаи. Последниот чекор биле преземен во февруари 2007 година (види параграфи 18 и 25 погоре). Конечно, тие требало да бидат свесни за тој факт по добивањето на одговорите на јавниот обвинител од 17 септември и 26 декември 2008 година (види параграфи 19 и 26 погоре). Дури и да беше тој случајот, повеќе од шест месеци изминаа пред поднесувањето на апликацијата до Судот.

40. Жалителите го оспорија приговорот на Владата истакнувајќи дека тие презеле чекори за да бидат во тек со напредувањето на истрагите. Особено тие контактирале меѓу себе и со членовите на работната група, за време на и после периодот на нивната работа. Во оваа смисла тие поднесоа дека во март 2008 година ОБСЕ им потврдил на вториот и третиот жалител дека истрагата била се уште во тек. Понатаму, фактот дека првиот жалител бил повикан за интервју во ноември 2006 година имплицира дека истрагата била се уште во тек. Земајќи го меѓународното внимание на нивните случаи, беше разбирливо дека тие морале да чекаат подолго за резултатите од истрагите без тие самите да ја преземат иницијативата и да бараат информација за постапките. Земајќи ги предвид дискусиите и извештајот испратен од министерството до јавниот обвинител, најдоцните од јуни 2008 година, истрагите во овој случај можело да се сметаат дека се сè уште во тек. Во секој случај, жалителите требало да

почекаат цела година после септември и декември 2008 година последователно пред да се свесни дека истрагите биле неефективни (види *Narin protiv. Turkey*, бр. 18907/02, параграф 50, 15 декември 2009 година). Ова бидејќи тие биле убедени на тие датуми од страна на јавниот обвинител дека истрагите биле во тек. Тие имале основано верување дека со контактирањето на јавниот обвинител би се забрзале истрагите.

Б. Оценка на Судот

41. Судот потсетува дека целта на правилото од шест месеци е да се промовира сигурност на правото и да се обезбеди дека случаите кои покренуваат прашања согласно Конвенцијата се разгледани во разумен рок. Понатаму, тоа исто така треба да ги заштити надлежните органи и другите лица од било каква несигурност за неодредено време. Ова правило му дава на потенцијалниот жалител време да размисли дали да поднесе апликација и доколку го стори истото, да размисли за конкретните жалби и аргументи кои ќе ги истакне (види, на пример, *Worm v. Austria*, 29 август 1997, параграфи 32-33, *Извештаи од пресуди и одлуки 1997-V*). Правилото треба да обезбеди дека е возможно да се утврдат фактите на случајот пред да се изгуби таа можност, со цел фер испитување на прашањето до степен на невозможност (види *Abuyeva and Others v. Russia*, бр. 27065/05, параграф 172, 2 декември 2010 година).

42. Како правило, периодот од шест месеци започнува од денот на конечната одлука во постапката со исцрпување на домашните правни лекови. Таму каде што е јасно од почетокот дека нема ефективен правен лек на располагање на жалителот, периодот започнува од датумот на актите или мерките кои се обжалуваат или од датумот на дознавање за тие акти или за нивните ефекти или оштетувањето на

жалителот (види *Dennis and Others v. the United Kingdom* (dec.), бр. 76573/01, 2 јули 2002). Кога жалителот искористи очигледно постоечки правен лек и следствено дознае за околностите кои го прават неефективен правниот лек, може да биде соодветно заради целите од членот 35 став 1 почетокот на шестмесечниот период да започне од денот кога жалителот прво дознал или требало да знае за тие околности (види *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom* (dec.), бр. 46477/99, 4 јуни 2001 година).

43. Судот забележува дека во бројни случаи кои се однесуваат на истраги во тек за смрт на роднини на жалителите било испитуван рокот во кој жалителот може или треба да започне да се сомнева во ефективностa на правниот лек и неговиот ефект на шестмесечниот рок предвиден со членот 35 став 1 од Конвенцијата (види *Bayram and Yildirim v. Turkey* (dec.), бр. 38587/97, ECHR 2002-III; *Bulut and Yavuz v. Turkey* (dec.), бр. 73065/01, 28 мај 2002; *Şükran Aydın and Others v. Turkey* (dec.), бр. 46231/99, 26 мај 2005 година; *Elsanova v. Russia* (dec.) Бр. 57952/00, 15 ноември 2005 година; и *Finozhenok v. Russia* (dec.), бр. 3025/06, 31 мај 2011 година). Утврдувањето дали жалителот во даден случај постапувал согласно критериумите за допуштеност ќе зависи од околностите на случајот и други фактори како вниманието и интересот покажани од жалителите, како и соодветноста на истрагата во прашање (види *Narin*, цитиран погоре, параграф 43). Судот утврди дека во случаите кои се однесуваат на примери на насилна смрт, неефективноста на истрагата генерално ќе биде појасно видлива; условите за експедирање може да бараат од жалителот да покрене случај пред Судот во рок од неколку месеци, или најмногу, зависно до околностите, во рок од неколку години после настаните (види *Varnava and Others v. Turkey* [GC], бр. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 и 16073/90, параграф 158, ECHR 2009-...).

44. Во овој случај, случувањата на кои се пожали првиот жалител се случија во август 2002 година. Во септември 2002 година истрага била отворена за убиството на г-дин А.Д. Во 2003 година јавниот обвинител, побарал на неколку наврати, без резултат, од министерството да ги идентификува полициските службени лица кои биле вклучени во инцидентот. Во првата половина на 2005 година, истражниот судија испрашал осум полициски службени лица и Ј.И. Првиот жалител не се појавил на суд иако истражниот судија побарал тој да биде испрашан некаде пред ноември 2006 година.

45. Судот забележува дека г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш биле убиени во септември 2003 година. Врз основа на информациите добиени од министерството, на 21 септември 2005 година јавниот обвинител не нашол основ за да продолжи со истрагата. Меѓутоа, понатамошни барања за информации, последно датирани од 15 февруари 2007 година биле испратени до Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи.

46. Иако истрагите за убиствата на синовите на жалителите, формално се уште во тек, не изгледа дека други понатамошни чекори се преземени после февруари 2007 година, датумот кога јавниот обвинител испратил информација до надлежните министерства. Владата го признава овој факт (види параграф 39 погоре). Писмата на министерството од април 2007 година и јуни 2008 година во врска со убиствата на г-дин Ј.М. и г-дин Ќ.Ш. (види параграф 25 погоре) не содржеле некој нов елемент што му бил непознат на јавниот обвинител.

47. Судот забележува дека за време на истрагите жалителите не биле интервјуирани ниту бил одржан некој контакт меѓу нив и истражните органи. Вториот и третиот жалител го потврдија ова во нивното писмо од 17 септември 2008 година (види параграф 26 погоре). Судот забележува дека дури и во отсуство на комуникација од

страна на надлежните органи, жалителите, кои биле татковци на починатите, не биле ослободени од одговорноста да покажат соодветно внимание и иницијатива за да бидат запознаени за напредокот во истрагите (види *Narin*, цитиран погоре, параграф 45; *Bayram and Yildirim*, цитиран погоре; и *Bulut and Yavuz*, цитиран погоре).

48. Во таа смисла Судот утврдува дека не бил доставен никаков доказ дека жалителите се обратиле до надлежните домашни органи вклучени во истрагите. Навистина, тие не го контактирале јавниот обвинител кој ги истражувал убиствата на нивните синови ниту пак за неговата или нејзината неактивност не го известиле повисокото јавно обвинителство и покрај фактот што релевантниот закон ја предвидел таа можност (види параграфи 31-34 погоре). Понатаму, првиот жалител не презел никакво дејствие ниту пак иницијатива во врска со истрагата за убиството на неговиот син, ниту пред ниту откако истражниот судија барал негово испрашување во ноември 2006 година (види параграф 18 погоре).

49. Жалителите не покажале никаков интерес преку следење на однесувањето или напредокот во истражните постапки до 15 и 17 септември 2008 година соодветно, датумите на нивните први барања за информации од јавниот обвинител. Истекот на толку долго време пред обраќањето на жалителите, за прв пат, до јавниот обвинител за резултатите на истрагите не може да се смета, во овие околности, за разумно. Одговорите на јавниот обвинител дале само кратко резиме на активностите кои биле преземени без да се наведе некоја можност за напредок на истрагите. Дополнително, расположливиот материјал не укажува дека постоело некоја информација во јавноста која наводно би фрлила ново светло на околностите околу убиствата на синовите на жалителите. Напротив, барањето на сторителите било актуелно долго време без некои активни чекори да бидат преземени од надлежните

органи или од жалителите, и без некој доказ да го привлече вниманието на надлежните органи (види *Gasyak and Others v. Turkey*, бр. 27872/03, параграфи 60 and 62, 13 октомври 2009 година). Следствено, писмата на жалителите од септември и декември 2008 година (види параграфи 19 и 26 погоре) не може да се сметаат дека се нов развој кој може да ја оживее процесната обврска на Државата од членот 2 на Конвенцијата и да се смета апликацијата дека е поднесена во рамките на шестмесечниот временски рок.

50. Наводната комуникација со ОБСЕ, која немала директна улога во истрагите, е без важност. Понатаму, работната група која вклучувала членови на меѓународната заедница престанала да постои веќе во октомври 2005 година, долго пред жалителите да ја поднесат апликацијата до Судот (види параграф 15 погоре). Вториот и третиот жалител не ги докажаа нивните тврдења дека размениле информации меѓу себе. Следствено, тие не биле запознаени со било кој чекор преземен од надлежните органи (спротивно *Abuyeva*, цитиран погоре, параграф 179). Во такви околности, мора да се смета дека жалителите биле свесни за недостигот на ефективни кривични истраги долго пред поднесување на нивната апликација до Судот. Ако тоа не е така, Судот смета дека тоа беше резултат на нивното невнимание (види *Bayram and Yildirim*, цитиран погоре, и *Bulut and Yavuz*, цитиран погоре).

51. Во светло на горенаведеното, Судот смета дека жалителите пропуштиле да постапат согласно шест-месечното правило. Оваа апликација, затоа, мора да биде отфрлена согласно членот 35 ставови 1 и 4 од Конвенцијата.

Од тие причини, Судот со мнозинство

Ја прогласува апликацијата за недопуштена.

Søren Nielsen
Секретар

Nina Vajić
претседател